

Drogi Nauczycielu, Droga Nauczycielko,

oddajemy w Twoje ręce scenariusz lekcji o strajku. Powstał on nieprzypadkowo - jest to, jak się domyślasz, nasza propozycja i próba odpowiedzi na aktualne wydarzenia dotyczące polskiej szkoły.

Naszym celem przy powstawaniu tego materiału edukacyjnego było stworzenie w szkole przestrzeni do rozmowy na temat zawieszonoego strajku nauczycieli. Temat sam w sobie jest rozległy, bo zahacza o teorie konfliktu, komunikacji, polaryzację, dialog społeczny, prawa obywatelskie, politykę itp., ale także trudny, bo budzi emocje.

Dlatego też przed przystąpieniem do realizacji tego scenariusza w klasie zachęcamy Cię do chwili refleksji. Odpowiedz sobie na pytania:

- 1. jaka jest moja motywacja do przeprowadzenia tych zajęć?*
- 1. czy jestem gotowa/y usłyszeć każdą- nawet skrajnie różną od mojej- opinię?*
- 2. czy jestem gotowa/y dopuścić do szczerej, otwartej rozmowy, która może się wiązać z dużą ilością emocji?*
- 3. czy chcę przedstawić uczniom swoją opinię i mówić o swoich emocjach?*

i podejmij świadomą decyzję jaką rolę chcesz przyjąć podczas prowadzenia tych zajęć:

Pięć możliwych ról nauczyciela lub nauczycielki:

neutralny lub bezstronny facylitator

Wyrzaa swoich poglądów; zapewnia
jedliwą i zrównoważoną reprezentację
różnorodnych perspektyw.

reprezentant własnego stanowiska

Określa swoje stanowisko w danej kwestii,
aby uczniowie i uczennice byli go świadomi.

advokat diabła

Celowo wyraża poglądy sprzeczne z poglądami
klasy w sytuacji, gdy wśród uczniów
i uczennic istnieje zgoda.

reprezentant oficjalnego stanowiska

Przyjmuje oficjalny pogląd reprezentujący
stanowisko szkoły lub społeczności.

sprzymierzeniec

Wspiera uczniów i uczennice, których poglądy
stanowią mniejszość w klasie.

Źródło: <https://globalna.ceo.org.pl/edukacja-globalna-na-zajeciach-przedmiotowych-w-szkole-podstawowej>

Temat zajęć: Strajk - co to takiego, skąd się bierze i co wokół nas zmienia?

Autorka: Malina Baranowska- Janusz

Czas: 2 x 45 min

Cele:

- rozróżnienie różnych form oporu społecznego (tj. strajk, protest, manifestacja);
- refleksja nad rolą strajku we współczesnym społeczeństwie;
- poznanie i rozumienie procesu, który prowadzi do powstawania ruchów społecznych;
- stworzenie przestrzeni w klasie do rozmowy na trudny, aktualny temat.

Materiały dydaktyczne

- *Załącznik nr 1. Definicje*
- *Załącznik nr 2. Materiał dla nauczyciela*
- *Załącznik nr 3. Formy oporu*
- karteczki typu post-it
- kartki zielone i żółte

Wprowadzenie (5 min)

Przedstaw uczniom temat i cel lekcji. Zapowiedz, że porozmawiacie dziś o strajku. Opowiedz klasie o swojej motywacji do przeprowadzenia tej lekcji. Wprowadź (wspólnie z uczniami i uczennicami) zasady współpracy, które zapewnią wam możliwość otwartej i szczerzej rozmowy. Zadbaj o to, by każdy mógł się wypowiedzieć.

Ćwiczenie 1. Skojarzenia (20 min)

Poproś uczniów, by podzielili się skojarzeniami ze słowem STRAJK. Niech poszukają różnych skojarzeń, nie tylko tych odnoszących się do ostatnich wydarzeń. Zachęć, by sięgali po wszystkie skojarzenia, które przychodzą im do głowy. Podkreśl, że nie jest to test wiedzy, ale tego, jakie połączenia z tym słowem znajdują. Ćwiczenie możesz zainicjować na dwa sposoby:

Wersja A. Każdy uczeń/każda uczennica dostaje karteczki post it i pisze 1 skojarzenie na 1 karteczce. Uczniowie i uczennice kolejno przyklejają swoje karteczki na tablicy wokół słowa STRAJK (jeśli skojarzenie się powtarza, karteczki przyklejane są w tym samym miejscu).

Wersja B. Prowadzący zbiera skojarzenia na tablicy, spisuje spisując je dużymi literami w tzw. chmurze dookoła słowa STRAJK.

Omów, krótko to, co pojawiło się na tablicy. Podsumuj, że pojawiło się tu bardzo dużo różnych skojarzeń, że można dostrzec między nimi pewne podobieństwa i teraz wspólnie spróbujecie je sobie pogrupować w kategoriach (możesz uczniów poprosić o nazwy tych kategorii). Najprawdopodobniej pojawią się takie kategorie:

A. Opisujące/Synonimy - bunt, rebelia, negocjacje, protest itp.

B. Związane ze strajkiem nauczycieli - murem za nauczycielami, wykrzyknik, wspieram strajk nauczycieli (tych może, ale nie musi być najwięcej)

C. Związane z historią - solidarność, kopalnia wujek, strajk rolników, okrągły stół, Czarny Protest, Młodzieżowy Strajk Klimatyczny itp.

D. Związane z emocjami/oceniające - szantaż, trudna sytuacja, wkurzenie, frustracja, brak wysłuchania, radość (że nie ma szkoły), niepokój.

E. Inne.

Omówienie ćwiczenia

Porozmawiajcie wspólnie skąd się wzięły te skojarzenia? Po kolei omów z uczniami i uczennicami te różne kategorie, zadając im pomocnicze pytania (np. grupa skojarzeń związana z historią Polski - *Jaką rolę odegrały strajki w historii Polski z naszej perspektywy?*) Jeśli pojawią się inne skojarzenia np. strajk klimatyczny, strajk kobiet na Islandii, zapytaj - *Skąd o nich wiemy?*

Kolejną grupą mogą być te odwołujące się do ostatnich doświadczeń, bo strajk nauczycieli dotyczył także uczniów i było/jest o nim bardzo głośno. Poświęć dłuższą chwilę nad omówienie tych skojarzeń oraz emocji, jakie im towarzyszą. Koniecznie podkreśl, że nie będziecie oceniać tutaj emocji, czy są negatywne czy pozytywne. *Zaznacz, że każdemu mogą towarzyszyć inne emocje. Zapytaj klasę - Jak myślicie, dlaczego takie emocje się kojarzą ze strajkiem? Kogo one dotyczą? Czy to są emocje obserwatorów strajku czy uczestników?*

Podsumowanie ćwiczenia

Podsumuj to ćwiczenie mówiąc, że temat strajku nieodłącznie kojarzy się z emocjami i towarzyszy mu napięcie. Zaproś ich do kolejnej części zajęć, w której uczniowie poznają różne definicje i hasła związane z oporem społecznym, a następnie zastanowią się nad tym, skąd to napięcie się bierze.

Ćwiczenie 2. Definicje (20 min)

Po wstępnym ćwiczeniu, w którym uczniowie i uczennice podzielili się swoimi skojarzeniami dot. słowa STRAJK, przejdź do części teoretycznej. Podziel klasę na 5 mniejszych grup, rozdaj im pocięte wydruki - rozsypanka z hasłami: strajk, negocjacje, związki zawodowe, manifestacja, protest (*Załącznik nr 1. Definicje*) oraz rozdaj im instrukcję do zadania:

Instrukcja dla uczniów:

1. Dopasuj definicje do słów.
2. Zastanów się, jakie warunki muszą być spełnione (lub brak jakich warunków), by ludzie przystąpili do: strajku, manifestacji, negocjacji, wstępowali/ tworzyli związki zawodowe, protestu.
3. Jakie są różnice między waszym a innymi hasłami? Stwórzcie krótką charakterystykę waszego hasła.
4. Jak mogą zakończyć się te wydarzenia?

Poproś by każda grupa przedstawiła wnioski z pracy nad jednym hasłem. Zapytaj pozostałe grupy, grupy czy mają coś do dodania lub skomentowania.

Omówienie ćwiczenia:

Przeprowadź rozmowę na temat roli tych wydarzeń/zjawisk w społeczeństwie, które są różnymi formami wyrazu, oporu, walki o swoje prawa. Zaproś klasę do dyskusji, zadając pomocnicze pytania:

- *Kto może skorzystać z prawa do strajku, protestu itd.? Co te prawa gwarantują? Dlaczego ludzie korzystają z tych praw? Czy wy kiedyś skorzystaliście z takiego prawa?*
- *Kiedy możemy i czy w ogóle powiedzieć, że któreś z tych działań zakończyło się sukcesem lub porażką?*
- *Jakie są pozytywne lub konstruktywne skutki/efekty wykorzystania danego narzędzia oporu?*

Podsumowanie ćwiczenia:

Jako podsumowanie powiedz uczniom, że strajk to narzędzie istniejące w porządku prawnym i w demokratycznych państwach, takich jak Polska, jest formą walki o zaspokojenie określonych oczekiwań/dążeń. Autorka CoResolve, Myrna Lewis, docenia transformacyjną rolę strajku, przypominając, że to strajki doprowadziły do końca apartheidu w Południowej Afryce. Możemy odwołać się do podobnej historii w Polsce – z transformacyjną rolą Solidarności.

Moment, w którym dochodzi do strajku, oznacza przede wszystkim, że jakaś grupa czuła się nie słuchana i nie włączana. Zaprosz uczniów i uczennice do kolejnej części zajęć, podczas której dowiedzą się, dlaczego się tak dzieje.

Ćwiczenie 3. Zatrzymać się w dobrym momencie (30 min)

Zapowiedz uczniom i uczennicom, że przedstawiś im teraz zarys pewnej teorii, która tłumaczy, jaki proces grupowy doprowadzić może do strajku. Możesz dodać, że jest to teoria Myrny Lewis, twórczyni metody Głębokiej Demokracji (ang. *Deep Democracy*) opartej na psychologii Arnolda Mindela.

Narysuj na tablicy lub dużej kartce papieru linię oporu i jej fazy:

Złośliwy/sarkastyczny żart - Wymówka - Plotka - Brak komunikacji - Zakłócanie/sabotaż - Bunt/strajk - Wojna/Rozstanie

Wyjaśnij klasie, że są to formy oporu, które w prezentowanej teorii nazywane są OSIĄ OPORU. Upewnij się, że każdy rozumie znaczenie słów (np. sarkastyczny żart, wymówka, sabotaż), jeśli jest tak potrzeba krótko je wyjaśnij.

Podziel grupę na 7 zespołów i poproś, by każda wylosowała jedną z form oporu. Rozdaj uczniom wydruk *Załącznika nr 3. Formy oporu*. Poproś, by na dwóch kartkach (zielonej i żółtej) spisali swoje wnioski dotyczące wylosowanej formy oporu, korzystając z Załącznika, ale także własnych doświadczeń i refleksji.

1 kartka - zielona: *Dlaczego to się dzieje? Czemu ludzie używają tej formy oporu? Jakie konkretne zachowania, zdarzenia, słowa padają przy tej formie oporu? Skorzystajcie z przykładów ze szkoły i ze swojego doświadczenia.*

2 kartka - żółta: *Jak można zareagować na takie zachowanie? Co mogłoby się zdarzyć by do niego nie doszło? Czego potrzebujecie, kiedy Wy sami używasz takich form oporu? Co można zrobić, by zmienić zachowanie kogoś w stosunku do siebie?*

Po skończonej pracy poproś uczniów o prezentację ich pracy grupowej. Przyklejcie kartki zielone na górze osi, a żółte - na dole.

Omówienie ćwiczenia:

Porozmawiajcie o tym, co można zrobić by zatrzymać ten proces. Który z momentów wydaje im się najtrudniejszy? Co można zrobić, żeby nie doszło do przerwania komunikacji i do strajku? Czy odnaleźli się w którejś z tych form oporu? Czy rozpoznają jakieś zachowania powszechne np. w szkole? W jakiej sytuacji mogłoby dojść do strajku uczniowskiego? Jakie uczucie towarzyszą takiej drodze oporu?

Warto podsumować, że - jak widać na linii oporu - kwestie sporne mają tendencje do nabrzmiewania, mogą stawać się wybuchowe i kosztowne. Lepiej, zamiast je ignorować, odkryć alternatywne punkty widzenia i WŁĄCZYĆ je do podejmowanych decyzji.

Podsumowanie całych zajęć (15 min)

W podsumowaniu wyjaśnij uczniom (posiłkując się *Załącznikiem nr 2*), że trzy najważniejsze czynniki, które wpływają na to, że ludzie nie używają form oporu z OSI OPORU to WYSŁUCHANIE, WPŁYW i WŁĄCZANIE.

Co to oznacza? Że jeśli czujemy się NIE WYSŁUCHANI, że nie mamy WPŁYWU oraz WYKLUCZENI np. z podejmowania decyzji, czy wspólnej pracy, wcześniej czy później zaczynamy używać którejs z tych form oporu.

Zapytaj uczniów i uczennice, czy - odwołując się do swojego doświadczenia (domowego, szkolnego, grup rówieśniczych) - czuli się kiedyś NIE WYSŁUCHANI, bez WPŁYWU i WYŁĄCZENI? Możesz zaproponować im rozmowę na forum, lub w parach (bezpieczniejsza forma). W jaki sposób przejawiał się w tych sytuacjach ich opór?

Załącznik nr 1. Definicje

Materiał dla ucznia (do rozcięcia i wymieszania definicji i wyjaśnień)

strajk	«zaprzeszanie pracy przez pracowników, będące formą walki o zrealizowanie żądań ekonomicznych lub politycznych» (Słownik Języka Polskiego)
<u>manifestacja</u>	1. «pochód lub wiec, mający na celu wyrażenie sprzeciwu wobec jakichś działań politycznych, kwestii społecznych itp. albo poparcia dla nich» 2. «ostentacyjne okazywanie swych poglądów lub uczuć» (Słownik Języka Polskiego)
<u>negocjacje</u>	«rozmowy, pertraktacje prowadzone przez upoważnionych przedstawicieli dwu lub większej liczby państw, instytucji, organizacji itp.» (Słownik Języka Polskiego)
związek zawodowy	«organizacja zrzeszająca pracowników w celu reprezentowania i obrony ich praw» (Słownik Języka Polskiego)

<u>protest</u>	«ostre wystąpienie przeciw działaniu uważanemu za niesłuszne» (Słownik Języka Polskiego)
-----------------------	---

Materiał dla nauczyciela

<u>strajk</u>	<p>«zaprzestanie pracy przez pracowników, będące formą walki o zrealizowanie żądań ekonomicznych lub politycznych» (Słownik Języka Polskiego)</p> <p>Zagadnienie strajku jest uregulowane w ustawie z 23 maja 1991 r. o rozwiązywaniu sporów zbiorowych (DzU nr 55, poz. 236 ze zm.; powoływana dalej jako: u.r.s.z.). Zgodnie z art. 17 strajk polega na zbiorowym powstrzymaniu się pracowników od wykonywania pracy w celu rozwiązania sporu dotyczącego interesów wskazanych w art. 1 u.r.s.z. (interesami takimi są warunki pracy, płacy lub świadczenia socjalne oraz prawa i wolności związkowe pracowników lub innych grup, którym przysługuje prawo zrzeszania się w związkach zawodowych).</p> <p>Ponadto prawo do strajku nie przysługuje pracownikom zatrudnionym w organach władzy państwowej, administracji rządowej i samorządowej, sądach oraz prokuraturze.</p> <p>Zgodnie z art. 20 u.r.s.z. strajk zakładowy ogłasza organizacja związkowa po uzyskaniu zgody większości głosujących pracowników, jeżeli w głosowaniu wzięło udział co najmniej 50% pracowników zakładu pracy. Strajk wielozakładowy zaś ogłasza organ związku wskazany w statucie po uzyskaniu zgody większości głosujących pracowników w poszczególnych zakładach pracy, które mają być objęte strajkiem, jeżeli w głosowaniu w każdym z tych zakładów wzięło udział co najmniej 50% pracowników. Samo ogłoszenie strajku powinno nastąpić co najmniej na 5 dni przed jego rozpoczęciem (infor. pl).</p>
<u>manifestacja</u>	<ol style="list-style-type: none"> 1. «pochód lub wiec, mający na celu wyrażenie sprzeciwu wobec jakichś działań politycznych, kwestii społecznych itp. albo poparcia dla nich» 2. «ostentacyjne okazywanie swych poglądów lub uczuć» (Słownik Języka Polskiego)

	<p>Art. 3. ust. 1 ustawy - Prawo o zgromadzeniach</p> <p>Zgromadzeniem jest zgrupowanie osób na otwartej przestrzeni dostępnej dla nieokreślonych imiennie osób w określonym miejscu w celu odbycia wspólnych obrad lub w celu wspólnego wyrażenia stanowiska w sprawach publicznych. Obywatele mają prawo manifestować. To prawo zapisane w konstytucji. Władza publiczna nie może tego prawa racjonować, zgadzając się lub nie na zgromadzenie. Obywatele zgłaszają więc chęć organizowania manifestacji informując organ gminy lub centrum kryzysowe o swoich zamiarach. W przypadku zgromadzeń spontanicznych nawet to nie jest potrzebne. Wyłom od powyższej logiki stanowią uchwalone w 2016 r. (weszły w życie w kwietniu 2017 r.) przepisy o zgromadzeniach cyklicznych, których organizacja wymaga ZGODY. Dodatkowo zgoda ta nie jest wydawana przez organ gminy (czyli jednostki, na której terenie odbędzie się manifestacja) ale przez wojewodę.</p> <p>Przepisy o zgromadzeniach publicznych zawarte są w ustawie – Prawo o zgromadzeniach. To nowa ustawa, która zaczęła obowiązywać pod koniec 2015 r. Zastąpiła stary i krytykowany akt prawny. Ustawa – Prawo o zgromadzeniach zawiera m.in. postulowane przez organizacje pozarządowe przepisy o uproszczonym trybie zgłaszania zgromadzeń, a także o zgromadzeniach spontanicznych.</p> <p>W 2016 r. następuje poważna i bardzo kontrowersyjna nowelizacja ustawy, na mocy której możliwe jest organizowanie zgromadzeń cyklicznych (ngo.pl)</p>
<p><u>negocjacje</u></p>	<p>«rozmowy, pertraktacje prowadzone przez upoważnionych przedstawicieli dwu lub większej liczby państw, instytucji, organizacji itp.» (Słownik Języka Polskiego)</p>
<p><u>związek zawodowy</u></p>	<p>«organizacja zrzeszająca pracowników w celu reprezentowania i obrony ich praw» (Słownik Języka Polskiego)</p>

protest

«ostre wystąpienie przeciw działaniu uważanemu za niesłuszne»
(Słownik Języka Polskiego)

Załącznik nr 2. Materiał dla nauczyciela

Napięcie tworzy się, gdy ludzie odczuwają strach, różnią się między sobą pozycją (rangą) i posiadaną władzą (formalną – np. możliwość postawienia złej oceny; nieformalną – np. wpływ na rówieśników) oraz wtedy, gdy nie są zapraszani do zabrania głosu lub gdy wroga atmosfera nie pozwala na wygłaszanie różnych opinii.

Wykluczenie, niewysłuchanie i brak wpływu prowadzi do tego, że pojawia się w nas OPÓR. To emocjonalna i behawioralna reakcja na faktyczne lub wyobrażone ograniczenie autonomii działania. Początkowo jest on wyrażany nie wprost, ale jeśli się nim nie zajmujemy, doprowadzi do tworzenia się podgrup, jawnie sabotujących planowane decyzje lub działania. Większość z nas nie zdaje sobie sprawy, jak bardzo brak działań włączających (uczniów/uczennice, członków /członkinie zespołów) wpływa na dynamikę i procesy grupowe (tj. na to, co dzieje się w klasie, w szkole, w środowisku). Wystarczy, że przypomnimy sobie, gdy pominięto w czymś nasz głos lub udział. Jak wyglądał wówczas nasz opór wobec sytuacji lub zadania? Jak czujemy się, gdy ktoś KAŻE nam, coś zrobić? Jak duża jest na to nasza wewnętrzna zgoda? Jak łatwo przyszło nam zgodzić się z decyzją, która została podjęta bez naszego udziału? Jaki był poziom naszego entuzjazmu wobec zadania/działania, które narzucono?

Poniżej opisujemy, jak wygląda dynamika grupy, w której część głosów i opinii nie jest wzięta pod uwagę. W teorii Deep Democracy i CoResolve (ale także w innych koncepcjach pracy z oporem) mówimy o **osi oporu**, czyli gradacyjnej liście zachowań, które są związane z trudnymi emocjami i napięciem wynikającym z nieujawnionej różnicy zdań.

Twórczyni CoResolve, Myrna Lewis używa także nazwy „oś terrorysty”, bo – choć to niezwykle mocny w dzisiejszych czasach opis – zwraca uwagę na to, co dzieje się z ludźmi, którzy przez długi czas nie są wysłuchiwanymi.

Oś oporu stanowi kontinuum: od zachowań UKRYTYCH, które wyrażają nasz opór nie wprost, po te JAWNE. Zachowania nie muszą występować w tej kolejności, w jakiej przedstawiono je na osi, ważne jednak, że opór powiększa się, a działania eskalują – im dłużej nie zajmujemy kwestią, która jest jego przyczyną.

OŚ OPORU

Złośliwy/sarkastyczny żart - Wymówka - Plotka - Brak komunikacji - Zakłócanie/sabotaż - Bunt/strajk - Wojna/Rozstanie

---

Załącznik nr 3. Formy oporu

- **Sarkastyczny żart** – jeśli żart nie zostanie “usłyszany” (tj. jego podwójna treść wzięta pod uwagę), staje się sarkastyczny. Sarkazm jest bowiem bliższy tym uczuciom, którym grupa/osoba chce dać wyraz, nie robi tego jednak otwarcie.
- **Wymówki** – jeśli którekolwiek zachowanie przedłuża się, to znak, że nie kieruje nim świadoma intencja, a jeśli na nasze propozycje grupa/osoba reaguje kolejną wymówką – warto przyjrzeć się kwestiom, na które reagujemy wymówką. Są zwiastunami spraw, którymi trzeba się zająć.
- **Plotka** – Jeśli chcemy zdiagnozować prawdziwe nastroje dotyczące tematu, którym aktualnie zajmujemy się na lekcji lub decyzji podjętej w pokoju nauczycielskim, najlepiej ustawić się przy automacie do kawy/herbaty w korytarzu. · **Zerwanie komunikacji** – to moment, w którym członkowie grupy przestają ze sobą rozmawiać. To również moment, w którym osoby traktują maile lub smsy jako formę unikania się nawzajem.
- **Sabotaż** – to moment, w którym opór staje się jawny, a nawet oczywisty. Częsty w klasie, gdy grupki osób zachowują się na lekcji głośno, nie wykonują zadań na czas, etc. Formą sabotażu jest opóźnianie (wykonania zadań, zakończenia zadania etc.) i przekładanie na później.
- **Bunt/Strajk** – czytelna forma oporu polegająca na niewykonywaniu zadania/polecenia, jawnym i ostrym sprzeciwie.
- **Wojna/Rozstanie** – jeśli strajk nie odniesie skutku i głos mniejszości nadal nie jest słyszany, ta wycofa się z procesu całkowicie i pójdzie (czasem dosłownie) na wojnę. Oznacza to, że kontakt między stronami zostaje zerwany. Wojna/rozstanie oznacza również, że z firmy odchodzą ludzie, a małżeństwa spotykają się na rozprawie rozwodowej.

Źródło: <https://deep-democracy.net/the-lewis-resistance-line/>

Tekst pochodzi ze strony projektu *Trudny Temat: weź to na warsztat!*

<https://trudnytemat.ceo.org.pl/kategorie/warsztaty-coresolve>

Centrum Edukacji Obywatelskiej jest największą organizacją pozarządową zajmującą się edukacją w Polsce. Od 25 lat poprawiamy jakość nauczania i uczenia się. Rocznie współpracujemy z 20 000 tys nauczycieli i dyrektorami oraz z 4 000 tys szkół. Angażujemy 100 000 tys uczniów i uczennic. Specjalizujemy się w całościowym rozwoju szkoły, doskonaleniu kompetencji nauczycieli, a także w projektach uczniowskich z zakresu edukacji globalnej, obywatelskiej, historycznej, kulturalnej, ekonomicznej oraz nauk matematyczno-

przyrodniczych. Więcej na <http://ceo.org.pl/>

Materiał Centrum Edukacji Obywatelskiej. Autorka: Malina Baranowska-Janusz